

تاریخ

نگاهی به تشکیل گروه مقاومت فلسطین؛

حماس حماسی

مهدی گیلانی
نویسنده و پژوهشگر

در دوران رستاخیز
و آشکار شدن
یک گروه مذهبی
سیاسی در کشور
مصر و سپس در
دهه ۳۰ برای اولین
بار در مناطق نوار
غزه فلسطین
اخوان المسلمین
اعلام موجودیت
کرد. وی طی
دهه‌های ۳۰ و ۴۰ از
مبارزات سیاسی و
جهادگرانه (نظامی)
علیه اشغالگری
اسرائیل برخوردار
بود

«حماس» به دنبال شهادت چهار کارگر فلسطینی در نوار غزه ۲۳ آذر ۱۳۶۶ و با هدف ایجاد یک حکومت اسلامی در داخل خاک فلسطین رسماً اعلام موجودیت کرد. حماس مخفف واژه حركة المقاومة الاسلامیه یعنی جنبش مقاومت اسلامی است. یک هفته قبل از آن، یک صهیونیست با کامیون خود چهار کارگر فلسطینی را که در سرزمین اشغالی مشغول کار بودند، زیر گرفت و آنها را به شهادت رساند و همین عمل غیرانسانی جرقه گسترش اعتراضات و تبدیل آن به انتفاضه اول رازد و حماس این حادثه را زمان مناسبی برای اعلام موجودیت خود دانست. پس از اینکه اسرائیل کرانه غربی و نوار غزه را اشغال کرد، اخوان المسلمین در این مناطق، بویژه در غزه فعال شدند. فعالیت آنها بر دعوت و تبلیغ مسائل اجتماعی و تربیتی و به دور از مقابله سیاسی مستقیم و مبارزه مسلحانه علیه اشغالگران صهیونیست، متمرکز شده بود. آنان به این روش خود ادامه دادند و با شروع انتفاضه، فعالانه در آن شرکت کردند و نقش اساسی و برجسته‌ای در استمرار بخشیدن به جنبه اسلامی آن داشتند. جریان فکری جدید اسلامگرا نیز متأثر از انقلاب اسلامی ایران بود و مبارزه مسلحانه در عملیات جهادی علیه اشغالگران را دنبال کرد، ولی از بعد اعتقادی و مذهبی ریشه در همان جریان سنتی داشت و پیرو حسن البناء و سید قطب بود و از لحاظ حرکت جهادی، عزالدین قسام را الگوی خود قرار داده بود.

الگوی نامدار حماس

شیخ عزالدین قسام از علما، سخنوران مذهبی و رهبران ضد استعماری و ضد صهیونیستی و بنیانگذار اولین سازمان جهاد مسلحانه در فلسطین و از اعضای مجلس اعلا اسلامی بود. قسام در تعدادی از روستاها تشکیلات مسلحانه زیرزمینی، سازمان داده بود. وظیفه این گروه درگیری با نیروهای انگلیس و کمک به مجاهدین به هنگام درگیری ایشان با صهیونیست‌ها و انگلیسی‌ها بود. بعدها که فعالیت سازمان زیرزمینی قسام علنی شد، تعداد زیادی از همین جوانان وطن پرست، به آن ملحق شدند.

قسام در طول انجام این برنامه، همراه با دیگر همکارانش، تلاش می‌کردند تا نفرت بیشتر را جذب کنند و آموزش دهند تا پس از تکمیل نفرت لازم و فرارسیدن وقت مناسب، انقلاب سراسری فلسطین آغاز شود. ولی حوادث مهاجرت‌های گسترده و تصاحب املاک توسط صهیونیست‌ها در سال‌های ۱۳۱۲ و ۱۳۱۳ وی را واداشت تا پیش از فراهم آوردن امکانات و نفرت، عملیات نظامی را آغاز کند.

۱۳ سال قبل از اعلام تشکیل دولت جعلی اسرائیل، انگلستان در دفاع از صهیونیست‌هایی که مراحل اولیه این جعل دولت را دنبال می‌کردند، درگیری سختی با نیروهای او انجام داد و طی آن تعداد زیادی از افراد دشمن کشته و گروهی از انقلابیون به شهادت رسیدند و جمع دیگری زخمی شدند. در عصر ۲۸ آذر ۱۳۱۴، یک درگیری شدید شروع شد و طی آن شیخ عزالدین

شیخ عزالدین قسام

قسام شهید و عده دیگری از همزمانش مجروح گردیدند. پس از شهادت قسام، دیگر همزمان وی با شکستن حلقه محاصره، به شمال فلسطین گریختند و جنازه فرمانده شهید خود را به شهر حيفا بردند. الگوی قسام که مبارزه مسلحانه به جای تسلیم با مذاکره با اشغالگران بود، سرمشق حماس قرار گرفت و گردان‌های عمل کننده در طوفان الاقصی به این نام بودند.

پدر معنوی حماس

شیخ احمد اسماعیل حسن یاسین، مشهور به شیخ احمد یاسین، سیاستمدار و عالم فلسطینی بود که رهبر معنوی این سازمان بود. او در سال ۱۳۶۲ به اتهام نگهداری اسلحه و تشکیل سازمان نظامی و فعالیت علیه اسرائیل بازداشت و در دادگاه نظامی اسرائیلی محاکمه و به ۱۳ سال زندان محکوم شد، اما در چهارچوب تبادل اسرا میان رژیم صهیونیستی و جنبش آزادی بخش فلسطین پس از تحمل ۱۱ ماه زندان، آزاد شد. اما در سال ۱۳۶۷ نیروهای اشغالگر با یورش به منزلش، او را بر خوردی سخت داشتند. سه سال بعد، دادگاه نظامی با کفرخواستی در ۹ بند، او را به اتهام تشویق برای ربودن و قتل سربازان اسرائیلی، تأسیس حماس و تشکیل دستگاه‌های امنیتی و نظامی متهم کرده و او را به حبس ابد به علاوه ۱۵ سال زندان محکوم کرد. اما پاییز ۱۳۷۶ در توافقی که میان اردن و اسرائیل بسته شد در مقابل آزادی دو جاسوس موساد که در جریان ترور ناموفق خالد مشعل رئیس دفتر سیاسی حماس دستگیر شده بودند، آزاد شد و چند ماه بعد به ایران نیز سفر کرد. چند روز پس از آزادی از زندان، خبرگزاری فرانس پرس گزارش داد او در مصاحبه‌ای مطبوعاتی اعلام کرد

به طوری که فعالیت‌های آشکار سیاسی آنان خود به خود جنبه زیرزمینی و مخفی گرفت. در این مرحله سیطره فضای ملی‌گرایی، عده‌ای از سران اخوان المسلمین مانند یاسر عرفات (ابوعمار) و خلیل الوزير (ابوجهاد) جدا شده و جنبش ملی‌گرای فلسطینی فتح راه به راه انداختند. با مطرح شدن فتح و سپس با پیدایش دیگر گروه‌های ملی و چپ‌گرای فلسطینی در دهه ۶۰ به همراه آغاز مبارزات سیاسی و نظامی آنان علیه اسرائیل به تدریج سازمان اخوان المسلمین در فلسطین اشغالی در ۱۹۶۷ در نوار غزه و کرانه باختری رود اردن

رژیم صهیونیستی قادر نخواهد بود مدت طولانی به حیات خود ادامه دهد. شیخ احمد یاسین فلج و تقریباً نابینا بود؛ اما رژیم صهیونیستی نتوانست ادامه حیات او را که خطری جدی برای خود می‌دانست تحمل کند و دوم فرودین ۱۳۸۳ پس از نماز صبح، به هنگام ترک مسجد و با شلیک موشک از بالگرد آپاچی ارتش اسرائیل او را به شهادت رساند. در این حمله، ۹ تن دیگر، از جمله یکی از فرزندان شیخ و دو تن از محافظان او نیز به شهادت رسیدند. رادیو اسرائیل در آن زمان اعلام کرد: «آریل شارون» نخست‌وزیر اسرائیل، شخصاً بر عملیات ترور شیخ احمد یاسین نظارت داشته است.

چرایی انشعاب از اخوان المسلمین

سوابق اخوان المسلمین در فلسطین بر حسب تحولات سیاسی، اجتماعی و نظامی به چهار مرحله تاریخی خلاصه می‌گردد: ۱- دوران رستاخیز و آشکار شدن یک گروه مذهبی سیاسی در کشور مصر و سپس در دهه ۳۰ برای اولین بار در مناطق نوار غزه فلسطین به عنوان اخوان المسلمین اعلام موجودیت کرد. اخوان المسلمین طی دهه‌های ۳۰ و ۴۰ از مبارزات سیاسی و جهادگرانه (نظامی) علیه اشغالگری اسرائیل برخوردار بود. ۲- در دهه ۵۰ با روی کار آمدن ناصر در مصر از مبارزات سیاسی و نظامی اخوان المسلمین در فلسطین کاسته شد

شیخ احمد اسماعیل حسن یاسین